

ธรรมานุศาสตร์

พระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียงว่าด้วยหลักสันโดษ

สันตภูริประมั่ง ธนัง.

ความสันโดษเป็นทรัพย์อย่างยิ่ง.

หลักสันโดษนี้มุ่งให้บุคคลพึงพอใจในสิ่งของหรือทรัพย์สินที่ตนเองได้มาและใช้ จำยในสิ่งที
ก่อให้เกิดประโยชน์ ให้บุคคลรู้จักประมาณ ได้แก่ การประหยัดและรู้จักออม ไม่ฟุ่มเฟือยฟุ้งเฟ้อมี
ความเป็นอยู่อย่างสงบเรียบง่าย และโปร่งใส ไม่ทะเลาะทะเลาะยานต่อสู้อและเบียดเบียนบุคคลอื่น ไม่เอา
รัดเอาเปรียบกัน อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

ในคัมภีร์ มังคลทีปนี ได้ให้ความหมายของคำว่า สันโดษ ไว้ ๓ นัยคือ

๑. ยถาลภสันโดษ คือ ยินดีพอใจตามที่ได้ หรือมีความพอใจ ตนเพียรพยายาม
แสวงหาสิ่งใด แล้วได้สิ่งนั้นมาโดยถูกต้องชอบธรรม ไม่เบียดเบียนทำร้ายตนและคนอื่น จะน้อย
หรือมาก จะดีจะเลว จะหยาบหรือประณีต ก็ยินดีพอใจในสิ่งนั้น ไม่ทุกข์ไม่เดือดร้อนไม่กระวน
กระวายวุ่นวายสับสน พอใจไม่โลภ ไม่อยากได้ของคนอื่น ไม่คิดประทุษร้ายริษยาเบียดเบียนคน
อื่น

๒. ยถาพลสันโดษ คือ ยินดีพอใจตามกำลัง หรือมีความพอดีกับการบริโภคใช้สอยแห่งตน ตามกำลังอรรถภาพร่างกาย ไม่ยินดีต้องการเกินความพอดีกับการบริโภคใช้สอยแห่งตนและเกินกำลังอรรถภาพร่างกาย เพราะสุขภาพร่างกายกำลังของคนไม่เหมือนกัน คนตัวเล็กตัวใหญ่คนอ้วนคนผอมคนสูงต่ำดำขาวไม่เหมือนกัน คนมีลักษณะต่างกัน ความชอบรสนิยมไม่เหมือนกัน ในการบริโภคใช้สอย ก็ควรให้พอดีกับลักษณะรูปพรรณสัณฐานของตน บางคนไปซื้อหรือได้เสื้อผ้า มาสวมใส่ดูแล้วพิศหรือหลวมเกินไปไม่เหมาะสมพอดีกับตัวเองหรือตนเองก็ไม่ชอบใจ ไม่คิดเก็บเอาไว้ ไม่เสียดายหวงแหน เพราะเก็บเอาไว้ก็ไม่มีประโยชน์มีแต่จะเสียหาย ควรเสียสละบริจาคให้แก่คนอื่น หรือนำไปแลกเปลี่ยนกับคนอื่น สิ่งที่ไม่เหมาะสมพอดีกับรูปร่างลักษณะสุขภาพอนามัยรสนิยม ถือเป็นของส่วนเกินเกินความจำเป็นต้องการ นำไปให้บริจาคสงเคราะห์ช่วยเหลือคนอื่น เป็นหลักสำคัญอย่างหนึ่งของความเอื้ออาทรห่วงใยยึดเหนี่ยวน้ำใจซึ่งกันและกันในสังคม

๓. ยถาสารูปสันโดษ คือ ยินดีพอใจตามสมควร หรือมีความพอเหมาะ เหมาะสมมีเหตุผลตามภาวะ เพศ วัย ฐานะ ตำแหน่ง บทบาท หน้าที่ทางสังคม ความรู้ ความสามารถ ความถนัดของตนเอง คนที่สร้างปัญหาความเดือดร้อนให้กับตนเองและสังคม ก็คือคนที่ทำอะไรลงไป โดยไม่รู้ไม่คำนึงถึงภาวะ ฐานะ ตำแหน่ง บทบาท หน้าที่ และศักยภาพของตนเอง ดังปรากฏในสังคมทั้งหลายที่ว่า คนนั้นไม่เหมาะกับตำแหน่งนี้ คนนี้เหมาะสมกับตำแหน่งนั้น ดังนั้น จึงควรรู้จักประมาณ ความพอดีเหมาะสมกับสภาวะของตนเอง ความสมควรเหมาะสมมีเหตุผลตามสภาวะ ถือได้ว่าเป็นหลักความสมดุลเอกภาพในสังคม

กล่าวได้ว่า หลักสันโดษ เป็นหลักเศรษฐกิจที่สร้างความพอใจ พอดี และพอเหมาะแก่ความเพียรพยายามที่แสวงหามาได้โดยชอบธรรม กำลังความสามารถในการบริโภคใช้สอยเพื่อให้เกิดคุณค่าแท้ของสิ่งนั้น ๆ เช่น โทรศัพท์ (มือถือ) คุณค่าแท้ก็คือเพื่อติดต่อสื่อสาร นาฬิกามีคุณค่าแท้ คือ เพื่อใช้ดูเวลาเป็นต้น และเหมาะแก่วุฒิภาวะหน้าที่ของตน เพื่อความสัมพันธ์สมดุลของชีวิตอย่างแท้จริง

อ้างอิง

- พระไตรปิฎกภาษาบาลี พุทธศักราช ๒๕๔๙ (ฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี) เล่มที่ ๒๕ ข้อ ๒๐๔ หน้า ๕๒. มหาเถรสมาคม.
- ทัศนิกาย อภิญญา, สุมงคลวิลาสณี อภิญญาเล่มที่ ๑, ข้อที่ ๒๑๕, หน้าที่ ๑๘๔. ๒๕๓๘.
- มงคลตถทีปนิยา พุติโย ภาโค. หน้า ๒๒๖-๒๒๘. ๒๕๑๕.